

Mit jelent nekünk a Felvidék?

Most, hogy husz évi rabság után visszatért hozzánk a szentistváni Magyarország egy darabja, szinte nem győzzük nézni, értékelni, mit is jelent számunkra hazánk e részének hazatérése? Melyik értéke a nagyobb: történelmi, gazdasági, néprajzi vagy politikai? Ugy vagyunk vele, mint a mesebeli gyermek a kalárral, amelyet kapott, forgatjuk kezünkben, azután bele akarunk nézni: mi van benne?

A most visszaszerzett Felvidék olyan, mint egy óriási diadalív, amelynek egyik ága a Dunántulon, a másik Erdélyben van. Gyönyörű karéja patakok, folyók érezésétől csillogó, erdők, talajhullámok domborműveivel ékes diadalív, melynek belsejében folyik a két legnagyobb magyar folyó: a Duna és Tisza, ezek hordaléka alkotja hazánk egyik legnagyobb kincsét: az Alföldet.

A peremen a hegyvidék ontja kincseit: a föld ölében ércek huzódnak meg, a hegyek között patakok folydogálnak, itt születik az energia. Az erdővel borított hegyek mélyén gazdag szénterületek rejlenek. Alattuk, a diadalív alatt terem az acélos buza s a rőtárány kukorica. Milyen két különböző terület, mégis mily nagyszerűen kiegészítik egymást! Egyik sem élhet meg a másik nélkül.

Fájdalmas, hogy még mindig nem kaptuk vissza Felvidékünket teljes egészében. Északon csak egy kis sávot adtak vissza 1,064.000 lélekkel, míg a többi mintegy 3 millió lakosával nem engedték hozzánk egyenlőre.

A visszakapott terület lakossága jobbára östermeléssel foglalkozik, így közvetlenül csatlakozik a magyar *mezőgazdasághoz*. Mezőgazdasági termelésünk tehát megnövekedett a Felvidék visszaszerzésével. Így buza- és rozs-főlöslegünk jelentékenyen megnövekedett. Ki kell emelnünk a kitűnő sörárpaterületek visszacsatolását, amelyek az amugy is nagyhirű magyar malátakivitel minőségének javulására vezetnek.

Jelentékenyen megnövekedett állatállományunk is, mivel a felvidékek magasabb tájain igen kiterjedt állattenyésztést folytatnak. A mezőgazdasági terület megnövekedésével együtt jár mezőgazdasági iparunk megnövekedése is, amit különösen a Kis-Alföld cukorgyárainak visszaadása igazol, ami a többtermelés feldolgozását biztosítja számunkra.

Talán legjobban várt kincse a most visszakerült felvidékeknek az erdőség. Az ujonnan visszakerült területek erdőségei jelentékenyen növelték a csonka ország erdőségeinek területét, amivel tűzifabehozatalunk csaknem tel-

jesen megszűnik, s csak épülettárból kell jóval kevesebb mennyiséget behoznunk.

Ásványi kincsekben vas- és magnezittelepeket, anti-mon- és ezüstabányákat, szénbányát és kaolint kaptunk, vissza, míg keleten az aknaszlatinai sóbánya teszi fölőssé sóbehozatalunkat.

Természetes, hogy a husz évi idegen uralom nem mulott el nyomok nélkül, különösen a gazdasági élet szempontjából. Ez viszont áldozatot kíván mindkettőnkől, úgy a visszatértectől, mint tőlünk, akik a csonka hazában élünk, de úgy hisszük, ezt az áldozatot mindenki szívesen vállalja.

Hogy a felvidéki magyarság mindig kész volt az áldozathozatalra, fényes igazolása annak Lau Antal kassai nyomdász *Dicsértessék...* című cikke, melyben a husz esztendővel ezelőtt erőszakkal elszakított Édesanyát így köszönti: »Fel a fejjel, tovább előre, a törhetetlen felvidéki magyar, szlovák, német, rutén vegyületű vasakarattal, ha negyed cipóval is hónunk alatt, róni fogjuk régi hazánk útját, abban a reményben és azzal a kitűzött céllal, hogy a nehézségek leküzdése után az Édesanya asztalunkra teheti a magyar róna buzájából sült illatos egész cipót.«

Megnyugtathatjuk felvidéki magyar testvérünket: Testvér, közös erővel rajta leszünk, hogy a felvidéki munka új kenyere ne egész *cipó*, hanem egész *kenyér* legyen! Nem felejtjük el, hogy a törökök kiszorítása után az Alföld elpusztított területeit a Felvidék is segítette az újjászületésben. Most rajtunk a sor, hogy az átmenet nehézségein segítsük a visszacsatolt Felvidék népét.

De ha gazdasági értékekben ennyi kincset hozott vissza magával a Felvidék hazatért része, mennyivel több értéket találunk benne *történelmi* szempontból. Bár a Felvidék sohasem élt olyan önálló életet történelmünkben, mint például Erdély, mivel sorsa és fejlődése, minden sajátos vonás mellett is, feloldódott a magyar történelemben, mégis nem egyszer nagyszerű erőtartalékát jelentette nemzeti mozgalmainknak. Az is bizonyos, hogy mégis vannak az északi tájnak olyan történelmi, népi, sőt szellemi sajátosságai, melyek alapján elmondhatjuk, hogy a Felvidék a magyar történet egészében sajátos szint, más vidékektől eltérő fejlődést jelentett. Nem lehet róla külön történelmet írni, mert kezdettől fogva részese és hű vállalója volt a magyarság történelmének, mégis, a magyar történet egészében mindig a maga sajátos viszonyainak megfelelően vett részt s így szólhatunk arról, mit jelentett a Felvidék a magyar történelemben.

A honfoglaló magyarok találtak szétszórt telepeket a földön, szláv és bolgár népi elemeket, de ezek semmi ko-

molyabb politikai szervezettel nem rendelkeztek. Egységes, kiterjedt szláv telepésekről nem beszélhetünk és a mesék közé tartozik Szvatopluk nagy, Magyarországra is átnyúló »birodalma«. Bár a honfoglalás előtt nem lehet szó a Felvidék komoly politikai megszervezéséről, a terület mégsem volt egészen lakatlan. A zólyomi rengeteg erdőtől nyugatra nyitrai szlovének laktak, akiknek nagyrésze később a magyarságba olvadt, más része az északról és nyugatról beköltöző fehér horvátokkal és morvákkal egyesülve, a mai szlovák nép magja lett. A Felvidék nyugati részén, Zólyom és Nyitra táján, e nyugatinak nevezett szlovákság már ott lakott, mikor a honfoglaló magyarság egyik ága az Ipoly és Garam völgyén haladva, a Csallóközig jutott. A Felvidék keleti része, a Tiszántullal együtt, a bolgár birodalom érdekkörébe tartozott, anélkül, hogy ez uralom említhető népességet vagy politikai erőt jelentett volna. A helynevek azt mutatják, hogy Szepes és Sáros megye megszállását a XI. században magyarok végezték. Általában azt mondhatjuk, hogy a völgyeket fokozatosan betöltő magyarságtól s a nyugati szlovén elemtől eltekintve, az őserdőkkel borított Felvidék ekkor még lakatlan volt.

Szent István államszervező és térítőmunkája a Felvidék lakott részeire is kiterjedt. Az őt követő századokban a már földművelést űző magyarság viszi, a termékeny völgyeken felvonulva, a magyar középkor gazdasági és szellemi műveltségét az őserdők közt nyíló, művelés alá vett részekre. Ezzel indult meg a Felvidék történelmének első nagy korszaka, amely egészen a XVI. század elejéig, a török hódítás koráig tartott. E korszak első részében a Felvidéken erdőirtás, a földek művelés alá vétele, a kulturmunka megkezdése folyik, a későbbi századokban azután megindul a városi élete fejlődése. Közben, már a XVI. század elején megjelentek Máramaros, Bereg keleti részein a Halicsból, Podoliából beehúzódó ruszinok. Ezek utódai később Ung, Zemplén, Sáros megyék, korábban egészen magyar területére is áthúzódtak.

A tatárpusztítás után épültek ki várai: Zólyomvár, Turócvár, Szepesvár, stb., míg a régebbiek, mint Trencsén, Korpona, Beszterce, Lőcse, Késmárk, Beregszász kiváltságot nyertek. A felvidéki élet igazi fellendülése azonban valójában az Anjouk korában vette kezdetét. Az ekkor megélénkülő kereskedelem ide terelte a forgalom nagyrészét, erre irányultak a Bécsfel megkerülő nagy forgalmu utak, Kassán át Brünn felé. E fejlődést később, a XV. század elején a cseh huszita betörések zavarták mintegy negyedszázadig, de Mátyás ezeknek is végét vetett.

Mátyás uralkodása nagy hatással volt a Felvidékre is, tudvalévő, hogy a főuri és rendi hatalommal szemben

az alsóbb rétegek, a városok fejlődésének kedvezett. A század elején Munkács még jobbágyfalu, Mátyás idején már városi módra egyösszegben fizeti adóját. Ekkor születnek meg külföldi mintára a felvidéki városok szövetségei (az alsó hét bányaváros = Selmec, Körmöc, stb. és a felsőké = Gölnic, Szomolnok, Ruda, Jászó, Telki, Rozsnyó, Igló). Ekkor állandósul az ugynevezett felsőmagyarországi öt város szövetsége (Kassa, Lőcse, Eperjes, Bártfa, Kisszeben). Ez a nagyszerű fejlődés azonban Mátyás halálával megakadt, de alapját adta a Felvidék polgáribb, városiasabb jellegének.

A török uralom két évszázadában a Felvidék összekötő sáv a nyugati rész és Erdély között. A királyok kiépítik a védővonalat, amelybe idegen katonaságot hoznak, s amelyek már nem délen, hanem a Győr—Komárom—Ersekújvár—Eger vonalon épültek ki palánkos, sokszögű erődítményekké. A védelem kiépítéséhez a nagybirtokosok segítsége kellett, így a nagybirtok fontossága is megnövekedett s az új birtokos családok (Báthori, Bocskay, Rákóczi, Homonnai) vezetőszerepet visznek e kor történetében.

A Felvidék nyugati része (17 nyugati vármegye) szellemben a legitim, törvényszerű magyar királyság gondolatát folytatta, a 18 keleti megye, élén Eperjessel, szintén a királyság alá tartozott ugyan, de szellemben is közelebb állt Erdélyhez, gyakran politikailag is Erdély hatása alá került. A XVII. század végén egyre nagyobb erővel bontakozik ki a kimerült, kifosztott, mindenét feláldozott magyarság elkeseredése. Ebben a kétségbeesett helyzetben emeli fel a felkelés zászlaját a Munkácsot védő Zrínyi Ilona fia, az erdélyi Rákócziak és Báthoriak vére, a multat és faját nem felejtő Vezérlő Fejedelem, II. Rákóczi Ferenc.

Kibontott zászlaja alatt nemcsak nemesek, hanem a jobbágyság nagy tömegei is, nemcsak magyarok, hanem szlovákok és rutének is ott küzdöttek a magyar szabadságért. A császáriaknál nincs szlovák katonaság, egy tömegben áll a szlovák nép Rákóczi mögé, a ruszinek, a »gens fidelissima«, a leghűbb nép szegény soraiból gyalogság, a »talpasok« serege toborzódik.

Az 1711 után következő korszak a tönkrement ország felépítésének kezdetét jelzi. A Felvidék aránylag szerencsésebb sorsának köszönhetette, hogy ekkor az ország legműveltebb vidékei közé tartozott. De milyen más a magyarság aránya, mint kétszáz éve! Erdély felől, a balkáni török területről beözönlő, hegyeken huzódó vlach-szláv pásztornép nagy tömegei kerülnek a Felvidékre, a XVIII. században letelepítik őket s a régi magyar földek az új

beköltözők kezére jutnak. Ezek a népek a szlovákságba és a ruszinok közé olvadtak.

A XVIII. század a magyarság pihenő százada, lassu felujulása egy irtózatoss élethalálharc után. Mindenütt építkezés indul, az elpusztult lakosság helyébe idegen telepesek jönnek, a gazdasági vérkeringés megindul. A század végére új irodalmunk, megújuló nyelvünk van, s ebben a Felvidék művelt köreinek, íróinak is nagy a része.

Hogy mennyire nem volt itt ismeretes még a nemzeti-ségi kérdés, bizonyítja a szabadságharc, amely nem annyira »elnyomta«, mint inkább *vonzotta* a nem-magyar tömegek igen nagy részét. A hagyomány, sorsközösség megérzése, a szabadságot adó és társadalmi reformot építő magyarság ügye mellé tizezrével állottak szlovák harcosok. Értelmiségünkbe minden nyomás nélkül rohamosan szívódtak fel a magyar ügyért lelkesedő szlovák és német elemek.

A kárpátaljai ruszinok — rutének, kárpátoroszkok — fajilag a keleti szlávok kisorosz csoportjához tartoznak. Nem mint nép vagy nemzet jöttek hazánk területére, hanem soltészeknek és kenézeknek nevezett vállalkozóik szállították és szegődttették őket földesuraikhoz jobbágy-sorba. Ez volt oka annak, hogy önálló politikai létük soha nem volt. Ideszakadva, a kárpátaljai föld földrajzi saját-ságai, a magas víz- és közlekedésválasztó hegyek, valamint a többszázados együttélés eredményezték azt, hogy ezek a ruszinok fajtestvéreiktől elszakadva, majdnem teljesen önálló néptörzssé fejlődhettek. Rákóczi népe lett belőlük, s ott találjuk őket minden magyar mozgalom-ban egészen a legutóbbi időkig. Felszabadításuk tehát nemcsak nekünk jelent örömet, az nekik is, hiszen a többszázados együttélés mellett pusztá megélhetésük is attól függ, együtt vagy külön váltan élnek-e a Magyar-medence közepétől.

Gazdasági szempontból már foglalkoztunk e vidék jelentőségével, talán turisztikai tekintetben jelent még sokat nekünk, alföldi magyaroknak, akiknek így alkalmunk nyílik a Felvidék kellemes nyári és téli alkalmait felhasználni, s hasznosítani.

Pusztá számadatokba foglalva megnagyobbodásunk értékeit, adjuk az alábbi statisztikát. A trianoni Magyarország területe volt

93.073 négyzetkilométer, ehhez jött a bécsi döntés alapján

11.946 négyzetkilométer, majd a kárpátaljai részek visszaszerzésével

12.141 négyzetkilométer.

Igy hazánk mai területe 117.160 négyzetkilométer.

E területen 1930-ban összesen 10.315.683 lélek élt.
Népsűrűség tekintetében volt

a trianoni Magyarországon (1930-ban) 93.4 lélek 1 négyzetkilométeren,
a Felvidék magyarlakta területein 86.5,
Kárpátalján 48.8.

A községek és városok számát tekintve (1930)
a trianoni Magyarországon volt 3417,
a Felvidéken 877,
Kárpátalján 464.

Ez összesen 4758 község és város.

SZÜLŐI ÉRTEKEZLET

Szent István – a szülői hivatás példaképe

A múlt évben ünnepeltük első szent királyunk halálának 900 éves jubileumát. Az ő nagy szellemének hódolt az egész ország. Őt ünnepelték mindenütt e hazában. Erdemeit törvénybe iktattuk. Szent Jobbját körülhordoztuk az országban. Emlékezetünkbe idéztük nagy alakját s méltattuk benne az apostolt, az egyházszervezőt, az államalapítót, a nemzetnevelőt, a törvényszerzőt, vármegyék és városok alapítóját, az új magyar életformák meghonosítóját, a magyar gondolat és haladás megtestesítőjét.

E szülői értekezleten miről beszélhetnénk másról, mint Szent Istvánról, a szülői hivatás példaképéről.

Mert mint szülő, gyermekét féltő, nevelő, oktató, gyámolító is példaképe lehet minden magyar szülőnek kilencszáz esztendő távlatából is.

Jól tudjuk mindnyájan, hogy a szülői nevelésnek két eszköze van: a saját példaadás és a szoktatás, nevelés. E kettő közül mindenesetre a példaadás, a saját példánkkal való nevelés a hatékonyabb, bár olykor-olykor a nevelésre is szükség van.

Nézzük már most első szent királyunk életét, hogyan töltötte be ő szülői hivatását gyermekével, Szent Imrével szemben?

A történelem azt tanítja, hogy a honfoglalás után hét évtizeden át kalandozó és már-már széthulló magyar-